

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Датум и орган који је именовао комисију:

24. јун 2015, Наставно-научно веће Филолошког факултета у Београду

САСТАВ КОМИСИЈЕ

1. др Александра Вранеш, редовни професор за ужу научну област Библиотекарство (2004), Филолошки факултет Универзитета у Београду;
2. др Горан Максимовић, редовни професор за ужу научну област Српска и компаративна књижевност (2008), Филозофски факултет Универзитета у Нишу;
3. др Бојан Ђорђевић, доцент за ужу научну област Библиотекарство (2010), Филолошки факултет у Београду.

2. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1) Име, име једног родитеља, презиме:

Татјана (Синиша) Брзуловић Станисављевић

2) Датум рођења, општина, држава:

26. 1. 1965, Неготин, Србија

3) Датум одбране, место и назив магистарске тезе:

Кандидаткиња је докторске студије уписала као мастер. Мастер рад под називом „Ауторско право и остваривање репрографског права: студија случаја праћена кроз анализу спроведену на универзитетима у Београду, Крагујевцу и Нишу“ одбранила је 2010. године на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

3. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Архивска грађа у приватним збиркама Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду: културолошки, културноисторијски и информационо-документалистички аспект

4. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација *Архивска грађа у приватним збиркама Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду: културолошки, културноисторијски и информационо-документалистички аспект* кандидаткиње Татјане Брзуловић Станисављевић обухвата 546 куцаних страна. Подељена је на 7 поглавља, која су систематично раздељена на потпоглавља, чиме је додатно потенцирана чврста структура рада, а читање знатно олакшано: I. *Увод* (1-19): 1. Историјат Универзитетске библиотеке. 2. Архивске збирке у Универзитетској библиотеци. II. *Историјат творца збирке* (20-50): 1. Биографија Јоце Вујића. 2. Скраћени родослов Јоце Вујића. III. *Историјат збирке Јоце Вујића* (51-91): 1. Оставштина Јоце Вујића. 2. Библиотека Јоце Вујића. 3. Галерија слика Јоце Вујића. 4. Архивска збирка Јоце Вујића. IV. *Кнежева преписка* (92-151): 1. Династија Обреновић. 2. Преписка књаза сербскога. 3. Преписка са децом. 4. Преписка кнеза Милоша са сином Михаилом. 5. Преписка кнеза Милоша са ћерком Петријом. V. *Преписка српских књижевника* (152-217): 1. Јован Јовановић Змај. 2. Стојан Новаковић. 3. Ђура Даничић. 4. Милан Решетар. 5. Симо Матавуљ. 6. Јанко Веселиновић. 7. Милица Стојадиновић Српкиња. 8. Матија Бан. VI. *Сумарни инвентар архивске збирке Јоце Вујића* (218-518): 1. Увод у сумарни инвентар. 2. Сумарни инвентар (1581-1919). 3. Именски регистар сумарног инвентара. 4. Географски регистар сумарног инвентара. VII. *Закључак* (519-522). Докторски рад на крају садржи и именски регистар (523-538), као и списак релевантне литературе дат азбучним редом (539-546).

5. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација Татјане Брзуловић Станисављевић написана је са поузданом методолошком прецизношћу и теоријском заснованошћу, те са даром за анализу докумената. Дисертација се бави уочавањем културолошких, културноисторијских и информационо-документалистичких потенцијала архивских збирки у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, да би потом кандидаткиња, на основу утемељених разлога, издвојила највећу и најзначајнију

такву збирку – архивску збирку великог добротвора Београдског универзитета Јоце Вујића, коју је минуциозно и студиозно проучила, класификовала и израдила сумарни инвентар, на тај начин омогућивши да се уочи значај збирке, да се процени вредност појединих група докумената у тој збирци и да се укаже на њен научни потенцијал.

Рад је подељен на седам основних поглавља. У уводном поглављу кандидаткиња је дала кратак преглед историјата Универзитетске библиотеке у Београду, са намером да укаже на њен значај и богатство штампаних и рукописних збирки у њој. Затим се задржала на архивским збиркама похрањеним у Универзитетској библиотеци. Ослањајући се на резултате претходних истраживања и прегледа ових збирки (пре свега Александре Вранеш и Данице Филиповић), Татјана Брзуловић Станисављевић детаљније је описала начин набавке ових збирки (углавном куповином или поклоном) и структуру инвентарске књиге. Указала је на документа која ове збирке у глобалу садрже и на опште стање збирки. Потом је описала у краћим цртама сваку од деветнаест збирки, било приватне провенијенције, било збирки издвојених по другом основу (попут збирке плаката, збирке летака, и сл.). Кандидаткиња је, потом, образложила значај и богатство архивске збирке Јоце Вујића, коју је даље узела у научно-стручну анализу и разматрање.

Други део рада чини историјат творца архивске збирке, самога Јоце Вујића. Име Јоце Вујића није непознато нашој науци, као ни његов значај као сакупљача и добротвора. Но, досад никада није израђена темељна, потпуна и на архивским документима заснована биографија Јоце Вујића. Захваљујући Вујићевим потомцима, кандидаткиња је дошла у посед интегралне верзије Вујићеве аутобиографије под радним називом „Мој живот“. Комбинујући податке из те аутобиографије (укључујући и Вујићев родослов) са другим документима из Архива Србије, Архива Југославије, те библиотеке у Сенти, а такође и са подацима већ објављиваним у литератури, кандидаткиња је по јасно утврђеном моделу пратила живот и културни рад Јоце Вујића. Тек након ове дисертације добија се најзад целовита слика великог српског патриоте који је својим животом, својим деловањем на привредном пољу, али пре свега својом културном мисијом, занавек

задужио свој народ. Посебно значајна су сасвим нова сазнања о Вујићевом деловању током Првог светског рата, као и о годинама после тог рата, што је за овај рад и најважније, јер су то године када је Јоца Вујић одлучио да своме народу и држави преда оставштину, са посебним нагласком на своју архивску збирку која садржи документе од шеснаестог до почетка двадесетог века.

Трећи део рада посвећен је историјату настанка Вујићеве збирке. Татјана Брзуловић Станисављевић ишла је логичним редом. Најпре је пружила кратак преглед Вујићеве оставштине, поделивши је на библиотечки, галеријски и архивски део. Иако то није био, строго узев, предмет овога рада, кандидаткиња је пружила структурну анализу Вујићеве библиотеке, њен историјат, као и значај, издвојивши тзв. библиофилска издања. Говорила је и о Вујићевој класификацији књига у својој библиотеци и о томе колико се она може усагласити са савременим системом класификације. На сличан начин описала је и класификовала галерију слика Јоце Вујића, дајући њен историјат и указавши на поделу слика према музеолошким принципима. Као највреднији део Вујићеве оставштине издвојила је, ипак, Вујићеву архивску збирку. Описујући је по први пут досад детаљније, кандидаткиња је указала на условну поделу према групама докумената, сугеришући најзначајније делове ове збирке. На првом месту издвојила је писану оставштину породице Обреновић, пре свега кнеза Милоша, откривајући да је Јоца Вујић купио ова документа у Темишвару 1925. године. Утврдила је да ова група садржи 1071 документ, и да представља органски наставак фонда Књажеске канцеларије који се чува у Архиву Србије. Наиме, документа Књажеске канцеларије односе се на период владавине кнеза Милоша (1815-1839), а документа из збирке Јоце Вујића на период његовог изгнанства (1839-1858). Кандидаткиња је тиме објаснила и превагу породичне преписке у збирци Јоце Вујића, с обзиром на раздвојеност кнеза Милоша од своје породице. Другу велику групу чине документа црквених великодостојника у Војводини, углавном из седамнаестог и осамнаестог века. Посебно драгоцен део, са непроцењивим културноисторијским и научноинформативним потенцијалом, чини преписка Димитрија и Илариона Руварца са разним црквеним великодостојницима. Трећу компактну групу чине писма и друга документа српских књижевника, за које је Татјана Брзуловић

Станисављевић утврдила да их је Јоца Вујић набавио од Димитрија Руварца. Најзад, као четврту већу групу докумената кандидаткиња је издвојила преписку српског агента у Букурешту Косте Анастасијевића.

Четврти део рада чини опсежна анализа и опис преписке кнеза Милоша. После краћег информативног увода о судбини породице Обреновић после одласка из Србије, кандидаткиња је поделила преписку према кореспондентима, издвајајући најважније, попут Милошевог брата Јеврема, снахе Јулије, братанице Анке и других. Као посебну целину издвојила је преписку кнеза Милоша са сином Михаилом и ћерком Петријом, указујући на најважније елементе. Задатак кандидаткиње био је и да донесе транскрипте ових писама, што је она учинила веома савесно и према свим правилима за објављивање оваквих докумената. Тиме ова дисертација добија на документалистичком значају, јер се у њој ова предрагоцена преписка кнеза Милоша са својом децом први пут интегрално објављује.

Пети део рада посвећен је писмима и документима одабраних српских књижевника. Кандидаткиња се одлучила за осморо књижевника. Образложила је тај избор не само бројем докумената, већ и њиховом вредношћу, подразумевајући културноисторијски значај самих писаца чија је документа донела. Овај сегмент рада чине, заправо, права научна открића. Тако је кандидаткиња у архивској збирци Јоце Вујића пронашла неке досад непознате приче и песме за децу Јована Јовановића Змаја, доневши њихове текстове и репродукујући цртеже које је Змај приложио уз њих. Приложила је, затим, два значајна писма Стојана Новаковића Димитрију Руварцу, из којих сазнајемо за неке Новаковићеве радове које, стицајем околности, није касније штампао. Писма Милана Решетара браћи Руварац сведоче о дубоким културним спонама међу значајним српским научницима. Из писма Симе Матавуља Илариону Руварцу кандидаткиња је извукла нове, досад непознате, податке за Матавуљеву биографију. Од непроцењивог је значаја откриће писма Јанка Веселиновића своме оцу Сергију. То писмо сведочи о топлој људској и колегијалној бризи већ познатог и угледног писца за свог млађег колегу, Бору Станковића. Ово писмо представља прворазредно откриће које доноси изузетно занимљив прилог за биографију Боре Станковића. Истог су реда и писма Милице

Стојадиновић Српкиње и Матије Бана. Сва ова писма кандидаткиња је донела у транскрипту, поштујући начела приређивања.

Шести, и кључни, део рада представља сумарни инвентар. Архивска збирка Јоце Вујића, завештана Универзитетској библиотеци у Београду 1931. године, смештена је у дванаест кутија, са два издвојена свитка. Најстарији од 2990 докумената потиче из 1581, а најмлађи из 1919. године. Поштујући редослед из тзв. инвентарске књиге, кандидаткиња је задржала редне бројеве докумената, али их је, према правилима за израду сумарног инвентара, поделила тематски, по целинама. Назначила је изузетну разнородност докумената, и по тематици, и по врсти, и по језику. Документа су писана српским, руским, немачким, влашким, грчким, латинским, италијанским, турским, бугарским, српкословенским и рускословенским језиком. Основни задатак сумарног инвентара јесте да опише групе докумената, поштујући целовитост грађе и њену провенијенцију. У том смислу, кандидаткиња се придржавала редоследа грађе у Вујићевој збирци. За сваку инвентарну јединицу дала је њену ознаку, распон година грађе, распон инвентарских бројева, количину грађе, те сумарни (кратак) садржај. Као помоћно средство сумарном инвентару приложила је именски и географски регистар сумарног инвентара, урађен по азбучном реду. Татјана Брзуловић Станисављевић предложила је и модел израде дигиталног репозиторијума архивске збирке Јоце Вујића, указавши да је тај пројекат – управо захваљујући и раду на овој дисертацији – одобрен од стране Министарства културе и информисања.

У седмом делу, тј. закључку, кандидаткиња је сумирала резултате својих истраживања, указавши још једном на изузетан културолошки и информациони потенцијал архивске збирке Јоце Вујића, али и других збирки Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“.

6. СПИСАК НАУЧНИХ РАДОВА

1. Писма кнегиње Петрије своме оцу кнезу Милошу Обреновићу / Татјана Брзуловић Станисављевић // Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 77 (2011), стр. 133-149.

2. Дисеминација научних информација и институционални репозиторијум / Татјана Брзуловић Станисављевић // Наука и савремени универзитет 2. – Ниш (2012), стр. 27-39.

3. Digitization of doctoral disertations as a part of scientific heritage: objectives, mission and copyright issues / Tatjana Brzulović Stanisavljević // Inforum (2015). Доступно на:

<http://www.inforum.cz/pdf/2015/brzulovic-stanisavljevic-tatjana.pdf>

4. „Мој живот“: забелешке Јоце Вујића / Татјана Брзуловић Станисављевић // Књижевна историја. – Год. 47, књ. 156 (2015). (Прихваћено за штампу).

7. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање које је у својој докторској дисертацији спровела Татјана Брзуловић Станисављевић вишеструко је значајно за нашу културну и књижевну историју, као и за библиотекарство и архивистику као информационе науке. Свесна да значај високошколских библиотека далеко превазилази оквире основних информативних потенцијала усмерених специфичној групи корисника, кандидаткиња је истражила информационо-документациони и културолошки потенцијал архивских збирки, и то на примеру Унвиерзитетске библиотеке „Светозар Марковић“. Ово је прво систематско истраживање ових збирки, изведено на примеру најобимније и најдрагоценије од њих – архивске збирке Јоце Вујића која садржи 2990 докумената. Истраживачки рад кандидаткиње указао је на путеве којима треба ићи приликом оваквих анализа. Као резултат остварена је опсежна и детаљна биографија творца збирке, Јоце Вујића. Нови детаљи из живота и културне делатности Јоце Вујића, пак, представљају и велика открића о културноисторијским околностима у Србији у другој половини деветнаестог и првој половини двадесетог века. Истражујући Вујићеве везе са угледним савременицима из света политике, културе, науке и цркве, кандидаткиња је показала социокултурне темеље

за стварање ове збирке, открила је провенијенцију докумената и објаснила њихову разнородност. Самим тим, дала је велики допринос за познавање културне историје српскога народа. Утврдила је релациону структуру саме грађе, на основу чега је извела њено мапирање, чији је врхунац сумарни инвентар, први такве врсте израђен за архивске збирке наших библиотека. То је, такође, и предлог модела који би се могао применити и на друге збирке. Израдом сумарног инвентара кандидаткиња је себи отворила поље проучавања појединих делова збирке, што је резултирало издвајањем, описивањем и објављивањем појединих докумената важних за српску културну и књижевну историју. Многа од тих докумената, досад потпуно непозната научној јавности, представљају права научна открића. Кандидаткиња је овим својим радом омогућила даља истраживања грађе похрањене у збирци Јоце Вујића и указала на даље правце у анализи и обради ових докумената, изводећи закључак да само на тај начин оваква грађа може постати живо и делотворно место колективног памћења.

7. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Промишљеним и на архивистичкој теорији чврсто утемељеним методом примењеним у истраживању, кандидаткиња је дала целовиту студију о културолошкој, културноисторијској и информационо-документационој вредности архивских збирки похрањених у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду. Одлучивши се да модел архивистичке обраде и приступа примени на највећу и најдрагоценију збирку – архивску збирку Јоце Вујића, која броји 2990 докумената у распону од 1581. до 1919. године, кандидаткиња је показала којим путем треба ићи у даљим истраживањима и библиотечко-архивистичком приступу другим архивским збиркама похрањеним у нашим библиотекама. Израдом сумарног инвентара као најважнијег научноинформативног средства показала је да је у потпуности овладала научно-стручном методологијом, а скрећући пажњу на поједине групе докумената у збирци Јоце Вујића (преписка кнеза Милоша и преписка српских књижевника) указала је на потребу израде других научноинформативних средстава за та документа. Кандидаткиња је своја истраживања засновала углавном на архивском раду и приступу досад непознатим или неуоченим документима. Резултате до којих је дошла током истраживања

кандидаткиња је у свом раду изложила прегледним и јасним стилем, по тачно утврђеним архивистичким правилима и моделима.

9. ПРЕДЛОГ

На основу свега изложеног, сматрамо да је Татјана Брзуловић Станисављевић обрадом теме под називом *Архивска грађа у приватним збиркама Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду: културолошки, културноисторијски и информационо-документалистички аспект* сачинила вредно дело, од несумњивог значаја за библиотекарство и архивистику као информационе науке, али и за познавање наше културне и књижевне историје. Због тога предлажемо Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да докторску дисертацију Татјане Брзуловић Станисављевић прихвати, те да кандидаткињи одобри приступ усменој одбрани рада.

У Београду, 10. 7. 2015. године

др Александра Вранеш, редовни професор

др Горан Максимовић, редовни професор

др Бојан Ђорђевић, доцент

